

2 Sámeigiella vuodđoskuvllas ja joatkkaohpahusas

Torkel Rasmussen, vuosttasamanueansa. Sámi allaskuvla Guovdageaidnu

Čeahkkáigeassu

Fágas Sámeigiella nubbingiellan vuodđoskuvllas lea oahppilohku mearkkašahttit geahppánan skuvlajagi 2005/06 rájes. Artihkal čájeha ahte geahppáneapmi dáidá leat bisánan ja stáddásmuvvan vuollegut dásis go ovdal. Máttasámeigiela geahpideapmi lea dattetge fuolastahtti. Boahká maid ovdan stuorát geahppáneapmi fágas Sámi vuosttasgiellan. Fuopmášahtta erenoamážit erohusa mii lea ihtán oahppilogus oahppiin geat ožžot oahpahusa Sámeigiela vuosttasgiellan ja oahppiin gain lea sámeigiella oahpahušgiellan. Eanet oahppit ožžot dađistaga oahpahusa Sámeigiela vuosttasgiellan almmá oaččukeahtta oahpahusa sámegillii eará fágain.

Logut mat čájehit oahpponeavvuid gokčanmeari oahpahas mii addo sámegillii, čájehit ahte dilli lea veaháš buorránan maŋimus njeallje jagi. Muhto erenoamážit mátta- ja julevsámeigielas ferte ain gohčodit dili kritihkalažžan dannege oahppiin eai leat oahpponeavvut eanaš fágain vuodđoskuvllas.

Geahčadeapmi Fylkkamánneámmáha bearráigeahččanraporttain sámeigiela oahpahas bearráigeahču, čájehit láhkarihkumiid buot bearráigeahču Nordlánddas ja Oslos/Akershusas. Finnmárkkus leat buot bearráigeahččanraporttat aivve posiitiiva. Ii leat čadahuvvon bearráigeahču eará fylkkain.

2.1. Sámeigielat skuvllas

Dán artihkkalis giedahallá ovddimusat sámeigielaid oahpahas Norgga vuodđoskuvllain ja joatkkaohpahusas maŋimus vihtta jagi. Dat máksá skuvlajagiid 2010/11 rájes gitta 2014/15 rádjái. Muhtimin geahččá maiddái guhkibuš maŋos čájehan dihte ovdáneami treanddaid.

Sámeigiela geavaheapmi oahpahas lea regulerejuvvon oahpahušlágas ja vuodđoskuvlla ja joatkkaohpahas oahppoplánabuktosis - Máhttoloktemis. Dan dihte ovdanbuktojit 2. kapihttalas oanehaččat guovddáš oasit das mii lágas ja oahppoplánain daddjojuvvo sámeigiela birra.

Oahpahuvvo golmma sámegillii ja sámeigielas vuodđoskuvllas: davvi-, julev- ja máttasámeigillii ja –gielas. Sáhtta maid oahpahit dan seammá golmma sámeigielas ja sámegillii joatkkaohpahusas. Dán artihkkala 3. kapihttalas addá dievaslaš geahčastaga oahppiid loguin gain lea oahpahas sámeigielas dahje sámegillii vuodđoskuvllas. 4. Kapihttalas buktá ovdan

loguid joatkkaoahpahusa sámegeiela oahpahas, ja 5. kapihttalas giedahallá oahpponeavvodili oahpahas sámegillii ja daid iešgudetge sámegeiela nuppigeiela molssaeavttuin. Fylkkamánneámmáhat bearráigeheččet sihke oahpahas vuodđoskuvllas ja joatkkaoahpahas, ja maiddá skuvllaid oahpahas sámegeielas ja sámegillii. Artihkkala 6. kapihttalas guorahallá daid bearráigeahčuid sámegeiela oahpahas mat leat dahkkon manimus njeallje jagi.

2.2 Láhkabuvttus ja oahppoplána

2.2.1 Vuodđoskuvlla láhkabuvttus

Oahpahaslága § 6-2 nanne ahte Sámi guovlluin lea buot vuodđoskuvlla ahkásaččain vuoigatvuohta oažžut oahpahas sámegillii ja sámegeielas. Olggobealde sámeaguovlluid lea oahppiin vuoigatvuohta oažžut oahpahas sámegillii jos logi oahppi váhnemat gáibidit dakkár oahpahas. Go oahpahas lea álggahuvvon, de ii sáhte loahpahit oahpahas nu guhká go joavkkus ain leat unnimusat guhtta oahppi.

Sámi guovlu lea oahpahaslága § 6-1:s meroštallon leat Sámegeiela hálddašanguovlu¹ ja eará gielddat dahje oasis gielddain maid ráđdehus lea mearridan gohčodit Sámi guovlun. Ii oktage guovlu Sámegeiela hálddašanguovllu olggobealde lea meroštallon Sámi guovlun. Danne oahpahaslága mearrádušat sámi guovlluid várás gustot otná beavvi dušše Sámegeiela hálddašanguovlui, ja joatkagis geavahuvvo doaba Hálddašanguovlu.

Hálddašanguovllu gielddat sáhttet mearridit ahte buot oahppit vuodđoskuvllas galget oažžut oahpahas sámegeielas. Golbma gieldda leat dahkan dákkár mearrádusa mii áin lea fámus: Unjárga, Kárašjohka ja Guovdageaidnu. Dáid gielddain lea sámegeiela, muhtin vejolaš molssaeavttus, geatnegahtton fága buot oahppiin gieldda vuodđoskuvllain.

Sámi guovlluid olggobealde lea vuodđoskuvlaahkásaš sápmelaččain vuoigatvuohta oažžut oahpahas sámegeielas (oahpahaslága § 6-2, 5. lašas). Dát mearkaša ahte sámi mánáin lea individuála vuoigatvuohta oažžut oahpahas sámegeielas, muhto sis ii leat vuoigatvuohta oažžut oahpahas sámegillii eará fágain go sámegeielas. Sápmelaččat leat lága § 6.1:s meroštallon leat “olmmoš guhte sáhtá čálihuovot sámi jienastuslohkui... .. ja mánát daidda geat sáhttet sisačálihuovot”.

Lágas maid nannejuvvo ahte: “Departemeanta sáhtá láhkaásahusaid bakte mearridit molssaeavttolaš oahpahasvugiid go oahpahas ii sáhte fállat skuvlla iežas oahpaheddjiiguin”. Dainna lea rahpan vejolašvuođa geavahit gáiddusoahpahasvugiid sámegeiela oahpahas main oahpaheaddji ja oahppit eai leat fysalaččat seammá luohkkálanjas, muhto gulahallet dihtora bokte.

2.2.2 Joatkkaoahpahas láhkabuvttus

Oahpahaslága § 6-3 deattuhuvvo ahte sápmelaččain joatkkaoahpahas lea vuoigatvuohta oažžut oahpahas sámegeielas. Dát vuoigatvuohta gusto olles riikii, iige jávkka váikko skuvla ii nagat gávdnat oahpaheaddji sámegeielas. Seammáláhkai go vuodđoskuvlla oahpahas das daddjo ahte: «Departemeanta sáhtá mearridit láhkaásahusaid molssaeavttolaš oahpahasvugiide go oahpahas ii sáhte fállat skuvlla iežas oahpaheddjiiguin.» Dan dihte lea joatkkaskuvllain geatnegasvuohta lágidit sámegeiela oahpahas omd. gáiddusoahpahas.

Oahppiin joatkkaoahpahas ii leat vuoigatvuohta oažžut oahpahas sámegillii eará fágain. Muhto Máhtodepartemeanta sáhtá mearridit ahte: “soames skuvllat galget fállat oahpahas sámegeielas dahje sámegillii dahje sierranas sámi fágain joatkkaskuvllas soames kurssain dahje

¹ Sámegeiela hálddašanguovllus leat gielddat: Unjárga, Deatnu, Kárašjohka, Porsángu, Guovdageaidnu, Gáivuotna, Loabát, Divtasvuodna, Raarvihke ja Snoasa.

soames joavkkuide.” Dálá dilis fylkkagielddat oamastit eanaš joatkkaskuvllaid ja oahpahuslága § 6-3:s daddjojuvvo ahte: “Fylkkasuohkan sáhtta maiddáí fállat dákkár oahpahusa”. Fylkkagielddaid skuvllain lassin leat maid guokte Sámi joatkkaskuvlla Kárášjogas ja Guovdageainnus.

2.2.3 Oahppoplánabuvttus

Oahpahus almmolaš vuodđoskuvllas ja joatkkaoahpahasas lágiduvvo juogo *Máhttolokten* dahje *Máhttolokten Sápmi* oahppoplánabuktosa mielde. Hálddašanguovllus galget buot almmolaš vuodđoskuvllat lágideit oahpahusa *Máhttolokten Sámi* mielde. Oahppoplánabuktosis lea ovddiduvvon oahppoplánaid maid mielde sáhtta oahpahit sámegiela golmma molssaeavttu mielde vuodđoskuvllas (*Udir 2013-1: 2013-2*): *Sámegiella vuosttasgiellan, Sámegiella nubbingiellan 2* ja *Sámegiella nubbingiellan 3*. Eanaš oahppit geat ožžot oahpahusa Sámegielas vuosttasgiellan, ožžot maiddáí oahpahusa eará fágain sámegillii. Joatkkaoahpahusa várás lea vel ovddidan njealját molssaeavttu *Sámegiella nubbingiellan 4*, mii lea oaivvilduvvon oahppiide geat eai leat ožžon oahpahusa sámegielas vuodđoskuvllas. Sámegiela vuosttasgiellan ulbmil čilgejuvvo ná oahppoplánas:

Fága sámegiella vuosttasgiellan galgá ovdánahttit ohppiid giellagelbbolašvuoda iežas návccaid ja eavttuid mielde. Njálmmálaš gálggat ja lohkan- ja čállingelbbolašvuolta leat iešalddis mihttomearrin seammás go leat dárbbalaš vuodđun oahppamii buot eará fágain buot cehkiin. Fága galgá movttiidahttit lohkan- ja čállinmiela, ja leat mielde ovddideame buriid lohkanstrategiijaid. (Udir 2013-1)

Sámegiella nubbingiellan lea oaivvilduvvon oahppiide geain ii leat sámegiella eatnigiellan, eai geat leat oahppan sámegiela ovdalgo álget skuvlii. Sámegiella nubbingiellan 2:žis lea stuorat áigumušat go Sámegiella nubbingiellan 3:žis, muhto seammá diibmomearri. Sámegiella nubbingiellan 2 lea oahppoplána mielde:

... dat molssaeaktu mii addá buoremus giellamáhtu nubbingielas go lea čadahan visot oahpahusa, ja dán molssaeavttu válljen vuodđoskuvllas bidjá vuodu oahppi doaibmi guovttegielalašvuhtii. (Udir 2013-2)

Sámegiella nubbingiellan 3 namahuvvo molssaeaktun oahppiide geat eai máhte veaháge sámegiela go álget oahpahallat fága. Danne jáhkka oahppiide leat ávkálažžan geavahit eanet áiggi oahppat sámegiela. Oahppit geat álget sámegiela oahppat loahpas mánáidskuvllas dahje easka nuoraidskuvllas, ožžot maid oahpu dán molssaeavttu mielde. Ii leat mihttomearrin ahte oahppit šaddet guovttegielagin. *Sámegiella nubbingiellan 4* lea oaivvilduvvon joatkkaoahpahusa oahppiide geain ii leat leamaš oahpahus sámegielas vuodđoskuvllas. Oahpahuvvo vuosttas háve dán oahppoplána mielde dán skuvlajagi. (Udir 2013-2; 2015-1.)

2.3 Sámeielat vuodđoskuvllas

Dán vuollekapihttalii leat logut vižžon Vuodđoskuvlla diehtujuohkinvuogádagas internehtas (Grunnskolens informasjonssystem på internett) ja sáddejuvvon Oahpahusdirektoráhtas (GSI 2014; Udir 2015-1). Muhtin logut leat vižžojuvvon *Sámi logut mitalit* ovddet girjjiin (Todal 2011; 2012).

2.3.1 Oahppit geain lea sámegiella fágan skuvllas

Tabell 2.1 Oppalaš oahppiidlohku geain lea sámegiella fágabiirres

	2005/06	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Oktiibuot	3055	2245	2153	2126	2126	2116
Davvisámegiella	2844	2058	1987	1933	1947	1943
Julevsámegiella	88	96	72	98	93	99
Sørsamisk	123	91	94	95	86	74

Tabell 2.1 čájeha ahte sámegiela oahpahusa oahppiidlohku lea geahppánan logiin oahppiin ovddet jagis. Julevsámegiela oahpahusa oahppiidlohku lea ges lassánan guđain oahppiin dahje 6,5 proseanttain. Máttasámegiela lea geahppáneapmi 12 oahppi dahje 14,0 proseantta. Sámegiela oahpahusa oahppiidlogu geahppáneapmi lea mearkkašahti skuvlajagi 2005/06 maŋŋá. Dat lei maŋimuš jahki go boares oahppoplána geavahuvvui. Todal (2011; 2012) lea ságaškuššan dán ášši vuđolaččat ovdal. Dan dihte guorahallá dás ovdáneami maŋimuš vihtta jagi. Geahppáneapmi 2010/11 rájes lea 129 oahppi dahje 5,7 proseantta. Go váldá vuhtii das ahte vuodđoskuvlla oahppiidlohku geahppána 5,3 proseanttain Davvi-Norggas (GSI 2014), de veadjá leat nu ahte sámegielaid oahpahusa dilli dál lea stáđásmuvvan, muhto vuollegeappo dásis go ovdal. Loguin boahá muđui ovdan ahte maŋosmannan guoská sihke davvi- ja máttasámegillii, muhto oahpahus julevsámegiela lea lassánan golmmain oahppiin dahje 3,1 proseanttain dán viđa jagi áigodagas. Máttasámegiela oahpahusa geahppáneapmi lea 17 oahppi dahje 18,7 proseantta. Dan sáhtá gohčodit stuorra geahppáneapmin.

2.3.2 Oahppit geain lea sámegiella oahpahusgiellan

Logut tabeallas vulobealde lea sámegielat oahpahusa ollislaš oahppilogut vuodđoskuvllas beroškeahhtá das leago oahpahusgiella mátta-, julev- dahje davvisámegiella. Sierra logut mátta-, julev- ja davvisámegiela eai leat leamaš fidnemis.

Tabell 2.2 Vuodđoskuvlla oahppiidlohku geain lea sámegiella oahpahusgiellan

	2005/06	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Oktiibuot	977	893	855	873	822	812

Tabell 2.2 čájeha ahte 812 oahppis lei sámegiella oahpahusgiellan vuodđoskuvllas skuvlajagis 2014/15. Lohku geahppána logiin oahppiin dahje 1,2 proseanttain ovddet jagis. Maŋimuš vihtta jagi lea oahppiidlohku geahppánan 893 oahppis 812 oahppái. Geahppáneapmi lea 81 oahppi dahje 9,1 proseantta. Skuvlajagis 2005/06 gitta dán jahkái lea geahppáneapmi 165 oahppi dahje 16,9 proseantta. Skuvlajagi 2003/04 lei 1057 oahppis sámegiella

oahpahusgiellan Norgga vuodđoskuvllain. Dát lea stuorámuš oahppiidlohku mii goassege lea leamaš. Geahppáneapmi skuvlajagis 2003/04 gitta skuvlajahká 2014/15 lea 245 oahppi dahje 23,2 proseantta. Dán ferte gohčodit stuorra geahppáneapmin. Muhtin muddui sáhtta čilget geahppáneami dainna ahte dál leat uhcit mánnájoavkkut muhtin guovddáš sámegeielat báikkiin. Logut čájehit dattetge ahte uhcit mánát ožžot dál oahpahusa sámegeielas beaktilis oahpahusvuogi mielde go 2000-logu álggus. Das lea negatiiva váikkuhus sámegeiela ovdáneapmái, ja lea ášši maid galggašii guorahallat dárkileappot.

2.3.3 Oahppiidlohku Sámegeielas vuosttasgiellan

Oahpahus addo sihke Máttá-, Julev- ja Davvisámegeiela vuosttasgeielas Norgga vuodđoskuvllain.

Tabell 2.3 Vuodđoskuvlla oahppiidlohku geain lea Sámegeiella vuosttasgiellan

	2005/06	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Oktiibuot	998	971	940	930	916	915
Davvisámegeiella	953	923	895	879	877	878
Julevsámegeiella	29	29	25	30	19	22
Máttasámegeiella	16	19	20	21	20	15

Tabell 2.3 čájeha ahte 915 oahppis lea oahpahus Sámegeielas vuosttasgiellan vuodđoskuvllas. Lea geahppáneapmi ovttain oahppiin dahje 1,1 proseanttain ovddet jagis. Daid oahppiin 878 oahppis lea oahpahus Davvisámegeielas vuosttasgiellan, 22 oahppis Julevsámegeielas vuosttasgiellan ja 15 oahppis Máttasámegeielas vuosttasgiellan.

Oahppiidlohku Davvisámegeielas vuosttasgiellan lea geahppánan sihke 2005/06 rájes ja 2010/11 rájes. Jagi 2005/06 rájes lea geahppáneapmi 83 oahppi dahje 8,3 proseantta ja 2010/11 lea geahppáneapmi 66 oahppi dahje 6,8 proseantta. Oahppiidlohku Julevsámegeielas vuosttasgiellan lea leamaš vulobeale 30 dán áigodagas, dat gahčai 19 oahppái diibmá ja lea dán jagi 22. Oahppiidlohku Máttasámegeielas vuosttasgiellan lea leamaš birrasiid 20. De gahčai 20 oahppis 15 oahppái ovddet jagis dán jahká. Geahppáneapmi lea 25 proseantta.

2.3.4 Sámegeiella vuosttasgiellan ja sámegeiella oahpahusgiellan

Eanaš oahppiin geain lea oahpahus Sámegeielas vuosttasgiellan, lea maid sámegeiella oahpahusgiellan. Dattetge eai leat oahppiidlogut geain lea oahpahus Sámegeielas vuosttasgiellan ja sámegeiella oahpahusgiellan, seammá stuorát.

**Tabell 2.4 Vuodđoskuvlla oahppiidlohku geain lea sámegiella
vuosttasgiellan ja sámegiella oahpahusgiellan**

	2005/06	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Sámegiella vuosttasgiellan	998	971	940	930	916	915
Sámegiella oahpahusgiellan	977	893	855	873	822	812
Erohus	21	78	85	57	94	103

Tabell 2.4 čájeha ahte dán jagi leat 103 oahppi geat ožžot oahpahusa Sámegielas vuosttasgiellan, vaikko dain ii leat sámegiella oahpahusgiellan. Erohus lea lassánan 21 oahppis skuvlajagis 2005/06. Mañimuš vihtta jagi lea dát lohku molsašuddan olu, muhto olles áigge lohku lea leamaš mearkkašahtti stuorát go skuvlajagi 2005/06.

Lea áibbas eahpečielggas mas dat boahtá ahte eanet mánát dál ožžot oahpahusa Sámegielas vuosttasgiellan almmá oaččokeahtta oahpahusa eará fágain sámegillii. Sáhtta boahit das ahte oahpahus sámegillii ii leat fidnemis ruovttugielddas dahje lagamus skuvllas. Veadjá maid leat nu ahte váhnemat válljejit dárogiela oahpahusgiellan mánáide vaikko oahpahus sámegillii lea fidnemis. Dát lea fáddá maid galggašii guorahallat buorebut.

2.3.5 Oahppiidlohku Sámegielas nubbingiellan

Oahpahus addo sihke Máttá-, Julev- ja Davvisámegielas nubbingiellan Norgga vuodđoskuvllain.

Tabell 2.5 Vuodđoskuvlla oahppiidlohku geain lea Sámegiella nubbingiellan

	2005/06	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Oktiibuot	2057	1274	1213	1196	1210	1201
Davvisámegiella	1891	1135	1092	1054	1070	1065
Julevsámegiella	59	67	47	68	74	77
Máttasámegiella	107	72	74	74	66	59

Tabella 2.5 čájeha čielgga geahppáneami oahppiidlogus geain lea oahpahus Sámegielas nubbingiellan vuodđoskuvllas 2005/06 rájes dán jahkái. Dán geahppáneami sivvan lea vuđolaččat ságaškuššan *Sámi logut muitalit 4 ja 5* girjjiin (Todal 2011; 2012: 108). Todal čujuha iežas artihkkaliin odđa oahppoplánabuktosii *Máhttoloktemii* ja árvvoštallá leago oahppoplána váikkuhan váhnemiid giellaválljemiidda. Tabella 5 čájeha maid ahte oahppiidlohku fágas Sámegiella nubbingiellan vuodđoskuvllas lea leamaš viehka stádis mañimuš njeallje jagi. Ovddet jagis dán jahkái lea uhca geahppáneapmi, ovcci oahppi dahje 0,7 proseantta. Sáhtta leat nu ahte fága mañosmannan lea bisánan.

2.3.6 Oahppiidlohku Sámegeiela nubbingiellan 2:žis ja Sámegeiela nubbingiellan 3:žis

Dego ovdalge namuhuvvon, de lea vejolaš välljet guovtti Sámegeiela nuppingiellan molssaeavttu gaskkas vuodđoskuvllas. Sámegeiella nubbingiellan 2:žis lea nannosut gelbbolašvuodaulbmil go Sámegeiella nubbingiellan 3:žis. Danne sáhtta vuordit ahte oahppit geat välljejit Sámegeiela nubbingiellan 2:ža šaddá čeahpibun sámegeielas go oahppit geat välljejit Sámegeiela nubbingiellan 3:ža. Danne lea miellagiddevaš guorahallat mo oahppit juohkásit dáid molssaeavttuid gaskkas.

Tabell 2.6 Vuodđoskuvlla Sámegeiela nubbingiellan oahppiidlohku sirrejuvvon fágaplánaid ektui

	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15
Nubbingiela oahppit oktiibuot	1285	1213	1196	1210	1201
Sámegeiella nubbingiellan 2	645	598	567	617	717
Sámegeiella nubbingiellan 3	640	615	629	593	484

Tabell 2.6 čájeha ahte manimus golbma jagi lea leamaš ovdáneapmi mas eanet Sámegeiela nubbingiellan oahppit välljejit oahpahusa Sámegeiella nubbingiellan 2:ža oahppoplána mielde go Sámegeiella nubbingiellan 3:ža oahppoplána mielde. Skuvlajagi 2010/11 ledje oahppilogut masá seamma stuorát. Skuvlajagi 2014/15 leat 59,7 proseantta oahppiin välljen Sámegeiela nubbingiellan 2:ža ja 40,3 proseantta Sámegeiela nubbingiellan 3:ža. Dan ferte atnit buorin go Sámegeiela nubbingiellan 2:žis lea nannosut gelbbolašvuodaulbmil go Sámegeiela nubbingiellan 3:žis. Dat fas mearkkaša ahte eanet oahppit go ovdal ožžot oahpahusa oahppoplána mielde mii addá sidjiide buoret sámegeielmáhtu.

2.3.7 Sámegeiela hálddašanguovllu siskkobealde

Professor Jon Todal čájeha *Sámi logut muitalit 5* girjjis muhtin oahppiidloguid Sámegeiela hálddašanguovllu siskkobealde skuvlajagi 2011/12. Vulobealde geavahuvvojit Todala logut ja logut skuvlajagis 2014/15 buohtastaddat ovdáneami manimus njeallje jagi. Das lea sáhka vuodđoskuvlla oppalaš oahppiidlogus Hálddašanguovllus, oassi oahppiin geain lea sámegeiella fágabiirres ja leago oahppiin oahpahus Sámegeielas vuosttasgiellan dahje Sámegeielas nubbingiellan. Buohtastaddan dahkkojuvvo Hálddašanguovllus dannego dáppe lea vejolaš guorahallat man stuorra oassi oppalaš oahppiidlogus oážžu oahpahusa sámegeielas. Hálddašanguovllus sáhttet buot oahppit välljet oahpahusa sámegeielas. Danne mii diehtit gallis sáhttet välljet sámegeiela. Hálddašanguovllu olggobealde lea vuoigatvuohta oážžut sámegeieloahpu čadnon dihto eavttuide, ja dan dihte eat diede gallis devdet daid eavttuid. (Todal 2012: 111-13.).

Tabell 2.7 Hálddašanguovllu gielddaid oahppiidlohku jagi 2011/12, jagi 2014/15 ja nuppástusat dán áigodagas

	Oahppiidlohku gielddas 2011/12	Oahppiidlohku gielddas 2014/15	Nuppástus oahppiidlogus jagis 2011/12 jahkái 2014/15	Nuppástus proseanttas jagis 2011/12 jahkái 2014/15
Oktiibuot	2310	2268	-42	-1,8
Poršáŋgu	460	412	-48	-10,4
Karášjohka	366	327	-39	-10,7
Guovdageaindu	338	359	21	6,2
Deatnu	307	276	-31	-10,1
Snoasa	250	210	-40	-16,0
Divtasvuodna	203	211	8	3,9
Gáivuotna	192	219	27	14,1
Loabát	119	118	-1	-0,8
Unjárgga	75	78	3	4,0
Raarvihke	(55)	58	3	5,5

Tabella 2.7 čájeha ahte vuoddoskuvlla oahppiidlogu Hálddašanguovllus geahppána 42 oahppiin jagis 2011/12 gitta jahkái 2014/15. Geahppáneapmi lea 1,8 proseantta. Lea ankke nu ahte Sámegea hálddašanguovlu viiddiduvvui go Raarvihke giella Davvi-Trøndlágas máttasámegea guovllus šattai hálddašanguovllu oassin 1.1. 2013. Duohta geahppáneapmi daid gielddain mat ledje juo Hálddašanguovllus 2011/12, lea dan sivas 100 oahppi dahje 4,3 proseantta.

Tabella čájeha stuorát erohusaid oahppiidlogu nuppástusain gielddas gildii. Gáivuonas ja Guovdageainnus lea stuorámus lassáneapmi – 27 ja 21 oahppi dahje 14,1 ja 6,2 proseantta. Geahppáneapmi lea ges stuorámus Snoasas – 16,0 proseantta. Lea maid fuopmášanveara ahte oahppiidlogu geahppáneapmi lea badjelaš logi proseantta maiddái Karášjogas, Porsáŋggus ja Deanus. Dát leat gielddat mas sámiid oktavuodas leat ollu oahppit geain lea oahpahus sámegea.

Tabell 2.8 Hálddašanguovllu oahppiidlohku geain lea oahpahus sámegielas ja oahppiidlohku Sámegielas vuosttasgiellan ja Sámegielas nubbingiellan

	Oahppit oktiibuot Hálddašan-guovllus	Oahppit geain ii leat oahpahus sámegielas	Oahppit geain lea oahpahus sámegielas	Oahppit Sámegiella vuosttasgiellan	Oahppit Sámegiella nubbingiellan
Oahppiidlohku 2011/12	2310	1092	1218	783	435
Oahppiidlohku 2014/15	2268	1088	1180	741*	439*
Oahppiidlohku 2011/12 til 2014/15	-42	- 4	- 38	- 42	+ 4

*Rivttes lohku lea veahá stuorát. Guovtti gieldda logut eai leat fárus dannego logut leat nu uhcit ahte Oahpahusdirektoráhta ii leat almmuhan daid.

Tabella 2.8 čájeha ahte 1218 oahppis lei oahpahus sámegielas Hálddašanguovllus skuvlajagi 2011/12. Sii dahket 57 proseantta buot oahppiin geat ožžot sámegiela oahpahusa Norggas. Dán jagi 1180 oahppi Hálddašanguovllus ožžot oahpahusa sámegielas. Sii dahket 55,8 proseantta buot oahppiin geat ožžot oahpahusa sámegillii. Geahppáneapmi lea 1,2 proseantta.

Oahppiidlohku geain lea oahpahus Sámegielas vuosttasgiellan geahppánii 42 oahppiin Hálddašanguovllus. Geahppáneapmi lea 5,4 proseantta. Oahppiidlohku geain lea oahpahus Sámegielas nubbingiellan lassánii njeljiin oahppiin dahje 0,9 proseanttain.

Jagi 2011/12 oaččui 53 proseantta oahppiin Hálddašanguovllu siskkobealde oahpahusa sámegielas skuvllas. Dán jagi 52,0 proseantta oahppiin lea oahpahus sámegielas. Dain eanaš oassi oažžu oahpahusa Sámegielas vuosttasgiellan. Tendeansa lea seammá dán jagi go 2011/12. Sulaid mielde juohke goalmát oahppi Hálddašanguovllus oažžu oahpahusa Sámegielas vuosttasgiellan.

Tabell 2.9 Oahppiid logut gielddain skuvlajagi 2011/12 ja skuvlajagi 2014/15, oahppit geain leat oahpahus sámegielas ja nuppástus dán áigodagas.

	Oahppit oktiibuot gielddas 2011/12	Oahppit geain lea oahpahus sámegielas 2011/12	Oahppit oktiibuot gielddas 2014/15	Oahppit geain lea oahpahus sámegielas 2014/15	Nuppástus jagis 2011/12 jahkái 2014/15
Poršáŋgu	460	123	412	119	-4
Karášjohka	366	366	327	327	-39
Guovdageaidnu	338	338	359	359	21
Deatnu	307	155	276	137	-18
Snoasa	250	29	210	11	-18
Divtasvuodna	203	49	211	73	24
Gáivuotna	192	73	219	85	12
Loabát	119	12	118	.	
Unjárgga	75	.	78	.	
Raarvihke	55		58	.	

Tabella 2.9 čájeha ovdáneami oahppiin geain lea oahpahus sámegielas Hálddašanguovllu gielddain. Logut Raarvihke gielddas 2012/12 eai leat diedus. Guovdageainnus, Karášjogas ja Unjárggas lea sámegiella buot oahppiid geatnegahtton fága ja nuppástusat dáid gielddain čuvvot lunddolaččat oppalaš oahppiidlogu nuppástusaid. Divtasvuonas ja Gáivuonas leat leamaš stuorát lassáneamit oahppiidlogus geain lea oahpahus sámegielas – 49,0 ja 16,4 proseantta.

Snoasas lea sámegiela oahpahusa oahppiidlohku geahppánan sakka – 18 oahppiin dahje 62 proseanttain. Dát geahppáneapmi bohtá ovddimusat das ahte oahppit geat ožžo gáiddusoahpahusa Áarjel-saemiej skuvles Snoasas dál ožžot oahpahusa báikkálaš oahpaheaddjis ruovttuskuvllas. Dasa lassin registrerejuvvojit dálá gáiddusoahpahusoahppit ruovttuskuvllas iige Áarjel-saemiej skuvle oahppin. Ovdal leat gáiddusoahpahusoahppit registrerejuvvon sámegieloahppin dan skuvllas mii fála gáiddusoahpahusa. (Nilsson Valkeapää 2015.) Deanus lea maid leamaš 18 oahppi geahppáneapmi oahppiin geat ožžot oahpahusa sámegielas. Sihke Snoasas ja Deanus lea oahppiidlohku čielgasit geahppánan dán áigodagas, muhto ii sáhte dadjat ahte dán guovtti áššis lea oktavuoha.

**Tabell 2.10 Sámegeiela oahpahusa oahppiid juogastus proseanttain
Hálddašanguovllu gielddain skuvlajagi 2011/12 ja skuvlajagi
2014/15**

	Proseanta oahppiin geain lea oahpahus sámegeielas buot oahppiin		Proseanta oahppiin geain lea Sámegeiella vuosttasgiellan buot oahppiin		Proseanta oahppiin geain lea Sámegeiella nubbingiellan buot oahppiin	
	2011/2012	2014/2015	2011/2012	2014/2015	2011/2012	2014/2015
Oktiibuot	53	52,2	34	32,9	19	19,4
Porsángu	26	28,9	7	5,1	19	23,8
Karášjohka	100	100,0	76	76,1	24	23,9
Guovdageaidnu	100	100,0	93	90,5	7	9,5
Deatnu	51	49,6	31	31,5	20	18,1
Snoasa	12	5,2	.	.	.	.
Divtasvuodna	24	34,6	10	10,4	14	24,2
Gáivuotna	39	38,8	5	5,9	34	32,9
Loabát	10	.	.	.	.	.
Unjárgga	.	94,9	23	30,8	.	64,1
Raarvihke		.	0	0		.

Tabella 2.10 čájeha ahte eanaš gielddain leat dušše uhcit nuppástusat oahppiidloguin geat ožžot oahpahusa sámegeielas maŋimus njeallje jagi. Divtasvuonas lea dattetge čielga lassáneapmi jagis 2011/12 rájes go 24 proseantta oahppiin ožžo oahpahusa sámegeielas. Dán jagi lea proseantaoassi 34,6. Olles lassáneapmi bohtá fágas Sámegeiella nubbingiellan mii lassánii 14,0 proseanttas 24,2 prosentii.

Unjárggas lassána proseanta oahppiin geat ožžot oahpahusa Sámegeielas vuosttasgiellan 23,0 proseanttas 30,8 prosentii. Snoasas geahppána oahppiidlohku geat ožžot oahpahusa sámegeielas 12 proseanttas 5,2 prosentii.

2.4 Sámegeiella joatkkaoahpahusas

Sápmelaš oahppit joatkkaoahpahusas lea vuoigatvuohta oažžut oahpahusa sámegeielas. Ii leat vejolaš geavahit seammá geográfalaš juohkima ovdanbuvttidettiin joatkkaoahpahusa sámegeiela oahpahusa loguid go vuodđoskuvllas bajábealde. Sivvan dasa lea ahte olu gielddain ii leat joatkkaskuvla. Dan dihte váldet nuorat dávjá joatkkaoahpahusa ruovttugieldda olggobealde.

Dán vuollekapihttala logut leat vižžon *Sámi logut muitalit 5* girjjis (Todal 2012: 114-16) skuvlajagiin 2010/11 ja 2011/12. Skuvlajagiin 2012/13-2014/15 geavahuvvojit logut maid Oahpahusdirektoráhta lea háhkan (Udir 2015-1) ja logut leat maid vižžon

Oahpahusdirektoráhta čállošii joatkkaoahpahusa oahppiid fágaválljemiid birra (Udir 2013-3; 2014; 2015-2).

Tabell 2.11 Oahppiidlohku geain lea sámegiella fágabiirres joatkkaoahpahas

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Olles riika	433	473	416	452	449
Finnmárku	341	384	332	356	357
Tromsa	49	54	53	42	48
Nordlánda	27	16	18	37	24
Davvi-Trøndelága	9	7	.	8	11
Muđui riikkas	7	12	13*	9	9

*Muđui riikkas sisttisdoallá maiddá Davvi-Trøndelága fylkka oahppiidlogu.

Tabella 2.11 čájeha ahte oahppiidlohku geain lea sámegiella oahpahas, molsašuddá viehka olu jagis jahká. Danne lea váttis čujuhit tendeanssaide. Ii oainne goitge seammá tendeanssa go vuodđoskuvllas mas sámegiella oahpahusa oahppiidlohku geahppána. Viđa jagi áigodagas lea baicce oahppiidlohku lassánan 16 oahppiin dahje 3,7 proseanttain. Tabella čájeha maid ahte stuorra eanetlohku oahppiin geain lea oahpahas sámegiellas joatkkaoahpahas, 79,5 proseantta, váldet joatkkaoahpahusa Finnmarkkus.

Tabell 2.12 Joatkkaoahpahusa sámegiella oahppiidlogut sirrejuvvon oahppiide geain lea oahpahas Sámeielas vuosttasiellan ja Sámeielas nubbingiellan.

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Oktiibuot	433	473	416	452	449
Vuosttasiellan	248	267	236	243	205
Nubbingiellan	185	206	180	209	244

Tabella 2.12 čájeha ahte oahppit geat ožžot oahpahusa sámegiellas joatkkaoahpahas, välljejit earáláhkai dán jagi go ovddet jagi sámegiella molssaeavttuid gaskkas. Oahppiidlohku geat ožžot oahpahusa Sámeielas vuosttasiellan, geahppána 38 oahppiin dahjege 15,6 proseanttain. Seammás lassána oahppiidlohku geat ožžot oahpahusa Sámeielas nubbingiellan, 35 oahppiin dahjege 16,7 proseanttain.

Ovdal 2014/15 lea leamaš treanda ahte eanet oahppit ožžot oahpahusa Sámeielas vuosttasiellan joatkkaoahpahas go Sámeielas nubbingiellan. Lea eahpitkeahhtá positiiva albmanepmi jos eanet oahppit go ovdal geain leat leamaš oahpahas Sámeielas nubbingiellan vuodđoskuvllas, jotket oahpahallat Sámeiella nubbingiellan maiddá joatkkaoahpahas dahje ahte oahppit geain ii leat leamaš oahpahas sámegiellas ovdal, dál välljejit oahppat sámegiella joatkkaoahpahas. Livččii baicce negatiiva albmanepmi jos nuppástus mearkkaša ahte oahppit välljejit oahpahusa Sámeielas nubbingiellan joatkkaoahpahas vaikko ovdal lea leamaš oahpahas Sámeielas vuosttasiellan nu mo medias lea bohtán ovdan (NRK 2015). Dán ášši galggašii guorahallat buorebut.

2.4.1 Sámegiella vuosttasiellan joatkaoahpahas

Oahppiidlohku geain lea oahpahas Sámegielas vuosttasiellan joatkaoahpahas čájehuvvo dás fylkkaid mielde mañimuš vihtta jagi.

Tabell 2.13 Oahppiidlogut fágas Sámegiella vuosttasiellan joatkaoahpahas

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Olles riika	248	267	236	243	205
Finnmárku	216	249	212	199	187
Tromsa	12	11	18	21	18
Nordlánda	18	.	.	18	.
Davvi-Trøndelága	.	.	.	.	.
Muđui riikkas	.	7	6	.	8

Tabella 2.13 čájeha ahte oahppiidlohku geat ožžot oahpahas Sámegielas vuosttasiellan joatkaoahpahas, bissu viehka stádisin vuosttas njealji jagis mañimuš viđa jagi áigodagas. Mañimuš jagi geahppána lohku 38 oahppiin dahjege 15,6 proseanttain. Dan ferte gohčodit mearkkašahtti geahppáneapmin. Lea maid fuopmášanevara ahte 18 oahppi ožžo oahpahas Sámegielas vuosttasiellan Nordlánddas sihke skuvlajagi 2010/11 ja 2013/14. Eará jagiin lea oahppiidlohku vihtta dahje uhcit.

Tabell 2.14 Oahppiidlohku fágas Sámegiella vuosttasiellan joatkaoahpahas sirrejuvnon fágaide Davvisámeigiella ja Julev-/Máttasámeigiella vuosttasiellan

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Olles riika	248	267	236	243	205
Davvisámeigiella	*	*	229	226	195
Julev-/ máttasámeigiella	*	*	7	17	10

*Logut 2010/11 ja 2011/12 eai leat leamaš fidnemis.

Tabella 2.14 čájeha ahte stuorra eanetlohku oahppiin geain lea oahpahas Sámegielas vuosttasiellan, leat válljen Davvisámeigiella vuosttasiellan. Skuvlajagi 2014/15 lei lohku 195 dahjege 95 proseantta. Oahppiidlohku geain lea oahpahas Julev-/Máttasámeigiella vuosttasiellan, molsašuvvá čieža ja 17 oahppi gaskkas dahjege golmma ja čieža proseantta gaskkas. Skuvlajagiin 2010/11 og 2011/12 eai leat sierra logut mátta-, julev- ja davvisámeigiella leamaš fidnemis.

2.4.2 Sámeigiella nubbingiellan joatkkaoahpahusas

Oahppiidlohku geain lea oahpahus Sámeigielas nubbingiellan joatkkaoahpahusas čájehuvvo dás fylkkaid mielde mañimuš vihtta jagi.

Tabell 2.15 Oahppiidlohku fágas Sámeigiella nubbingiellan joatkkaoahpahusas fylkkaid mielde

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Olles riika	185	206	180	209	244
Finnmárku	125	135	120	157	178
Tromsa	37	43	35	24	36
Nordlánda	9	16	.	16	.
Davvi-Trøndelága	9	7	.	.	.
Muđui riikkas	5	5	25	12	30

Go oahppiidlohku muhtin fylkkas ii leat namahuvvon, de lea oahppiidlohku biddjon oktii fylkkaiguin máddelis ja *Muđui riikkas* sisttisdoallá maiddái dán fylkka oahppiidlogu.

Tabella 2.15 čájeha čielga lassáneami oahppiidlogus geat ožžot oahpahusa Sámeigielas nubbingiellan joatkkaoahpahusas. Mañimuš jagi lea lassáneapmi leamaš 35 oahppi dahjege 16,7 proseantta. Lassáneapmi Finnmarkkus lea 23 oahppi dahjege 14,6 proseantta.

Lassáneami beroškeahhtá logut čájehit maid ahte muhtin oahppit geain lea leamaš oahpahus Sámeigielas nubbingiellan vuodđoskuvllas, eai joatkke oahppat sámeigiella nubbingiellan joatkkaoahpahusas. Dán jurddaboadus boahdá das ahte: Eanaš nuorat váldet golbma jagi joatkkaoahpahusa vuodđoskuvlla mañná, ja *Sámeigiella nubbingiellan* fágas leat gaskamearálaččat 120 oahppi juohke jahkegearddis. Joatkkaoahpahusas leat 81,3 oahppi juohke jahkegearddis geat ožžot oahpahusa Sámeigielas nubbingiellan. Oahppiidloguin joatkkaoahpahusas ja vuodđoskuvllas lea mearkkašahtti erohus.

Dasa lassin ožžot birrasiid goalm mátoasi oahppiin geat ožžot oahpahusa Sámeigielas nubbingiellan joatkkaoahpahusas, oahpahusa fágas *Sámeigiella nubbingiellan* 4. Dat orru čujuheamen dasa ahte fágas lea stuorra jávkan vuodđoskuvlla ja joatkkaoahpahusa gaskkas. Dán ášši galggašii guorahallat dárkileappot.

Tabell 2.16 Oahppiidlohku fágas Sámeigiella nubbingiellan sirrejuvvon sámeigielaid mielde

	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015
Olles riika		206	180	209	244
Davvisámeigiella	*	*	155	184	217
Julevsámeigiella	*	*	9	10	12
Máttasámeigiella	*	*	16	15	15

*Ii leat fidnen skuvlajagi 2010/11 ja skuvlajagi 2011/12 oahppiidloguid

Tabella 2.16 čájeha ahte stuorra eanetlohku oahppiin geain lea oahpahus Sámeigielas nubbingiellan, leat válljen Davvisámeigiella nubbingiellan. Skuvlajagi 2014/15 lei lohku 244 dahjege 89 proseantta. Oahppiidlohku geain lea oahpahus Julevsámeigielas nubbingiellan leat 12 dahjege 5,0 proseantta ja Máttasámeigielas nubbingiellan leat 15 dahjege 6,0 proseantta.

Nuppigiela oahppiidlohku lassána erenoamážit davvisámegielas 155 oahppis 217 oahppái golbma mañimuš jagi áigodagas. Maiddái julevsámegielas lea vissis lassáneapmi, ja máttasámegiela logut leat obba stáddásat. Skuvlajagiin 2010/11 ja 2011/12 eai leat sierra logut mátta-, julev- ja davvisámegielas leamaš fidnemis.

Lassáneamis oppalaš oahppiidlogus geat ožžot oahpahusa Sámeigielas nubbingiellan mañimuš jagi, sáhtta leat oktavuoha odđa fágii Sámeigiella nubbingiellan 4. Fága lea oaivvilduvvon oahppiide geat eai leat lohkan Sámeigiela nubbingiellan vuodđoskuvllas. Sámeigiella nubbingiellan 4 oahpahuvgodii vuosttas geardde čakčat 2014, ja fágas ii lean oktage oahppi skuvlajagi 2013/14. Dán jagi 100 oahppi ožžot oahpahusa Sámeigiella nubbingiellan 2:žis, 74 oahppi Sámeigiella nubbingiellan 3:žis ja 74 oahppi Sámeigiella nubbingiellan 4:žis. Ovddet jagi ledje sullii seammá ollu oahppit geat ožžo oahpahusa Sámeigiella nubbingiellan 2:žis go Sámeigiella nubbingiellan 3:žis. (Udir 2014: 27; 2015-1: 27; 2015-2: 27.)

2.4.3 Oahpahus sámegillii

Vuollekapihttalis 2.2 bohtá ovdan ahte Máhttodepartemeanta sáhtta mearridit ahte soames skuvllat galget fállat joatkkaoahpahusa sámegillii oahpahuslága § 6-3 mielde. Maiddái fylkkagiellat sáhttet ieža mearridit fállat oahpahusa sámegillii iežaset skuvllain. Das beroškeahtta ii leat bohtán ovdan ahte muhtin fylkkagiellat joatkkaskuvla fállá joatkkaoahpahusa sámegillii. Stáhta guovtti Sámi joatkkaskuvllas Kárášjogas ja Guovdageainnus fállajuvo oassi oahpahasas sámegillii. Ii leat leamaš vejolaš oážžut dievaslaš gova das man ollu oahpahus lea sámegillii Sámi joatkkaskuvllas ja boazodoalloskuvllas Guovdageainnus. Sámi joatkkaskuvla Kárášjogas čállá iežas jahkediedáhusas Oahpahusdirektoráhtti ahte: Skuvllas lea unnimus mihttomearrin fállat oahpahusa sámegillii buot identitehtahábmejeaddji oktasašfágain. Oahpahus sámegillii dárkkuha ahte buot oahpahus ja bagadallan oahppiide lea sámegillii ja ahte oahppit sáhttet vástidit bargobihtáid ja geahččalemiid sámegillii. Skuvlajagiin 2013/14 ja 2014/15 oahpahuvojit 50 diimmu (45 minuhta ovttadagat) vahkus sámegillii, ja loahppa oahpahuvo dárogillii dahje dáro-/sámegillii. Visot oahpahus oahpposuorggis *Media ja gulahallan* mas sisabeassangáibáduš lea Sámeigiella vuosttasiellan, addojuvvo sámegillii. Studiespesialiseremis oahpahuvo sámegillii servodatfágas, luonddufágain ja historjjás 2013/14 ja luonddufágain, historjjás ja oskkoldagas 2014/15. (Sámi joatkkaskuvla Kárášjogas 2014)

2.5 Oahpponeavvodilli

Dán kapihttalis buktán ovdan oahpponeavvodili sámegiela oahpahasas golmma sámegiela várás: davvi-, julev- ja máttasámegiela, ja oahpponeavvodili Sámeigiela nubbingiellan oahpahasas dan seammá golmma sámegielas.

Oahpponeavvut leat dehálaš reaidut oahpaheddiide ja ohppiide sihkkarastimis ahte oahppit galget juksat daid gealbomihttomeriid ja vuodđogálggaid maid oahppi galgá háhkat oahpus. Sámediggi lea 2010 ja 2014 háhkan dieđuid oahpponeavvodili birra. Dieđut geavahuvojit dás čájehit dálá dili ja nuppástusaid mañimuš njeallje jagi. (Sametinget et al. 2010: 19-24; Sámediggi 2014-1: 5; 2015) Sámediggi lea juohkán oahpponeavvodili gielaide – davvi-, julev- ja máttasámegiela – mielde juohke fágas ja juohke luohkkáeahkkái čuovvovaš kategoriijaiguin:

1 Dárbu lea gokčojuvvon Máhttolokten Sámi oahppoplána mielde, leat oahppogirjijt/digitála resurssat, eanaš gealbomihttomearit leat gokčojuvvon

- 2 Oasit gealbomihttomeriin leat gokčojuvvon Máhttolokten Sámi oahppoplána mielde, leat fáddágirjjit/gihppagat/digitála oahpponeavvut
- 3 Leat oahppogirjjit, dárbu masá gokčojuvvon boares plánaid mielde
- 4 Áibbas uhca gokčanmearri dahje oahpponeavvut váilot ollásit

2.5.1 Oahpahus davvisámegillii

Tabell 2.17 Davvisámegiela oahpaha oahpponeavvodilli vuoddoskuvllas 2010 ja 2014. Gokčanmearri fágas ja luohkkáeahkis

	Gokčon	Oasit gokčon	Masá gokčon boares plánain	Áibbas uhccán/ ii mihkkege	Oktiibuot
Mánáidceahkki 2010	13	26	31	21	91
Mánáidceahkki 2014	36	22	7	26	91
Nuoraidceahkki 2010	3	13	11	15	42
Nuoraidceahkki 2014	21	3	9	9	42

Tabella 2.17 čájeha stuorát váilevašvuodaid oahpponeavvuin 2010. Lea guorahallan 91 fága/luohkkáeahki mánáidceahkis. 21 fágas/luohkkáeahkis ledje uhccán oahpponeavvut dahje ii mihkkege. 31 fága/luohkkáeahkis lei dárbu masá gokčojuvvon oahpponeavvuiguin mat leat heivehuvvon boares oahppoplánaide. 13 fága/oahpponeahkis dárbu lei gokčojuvvon ja 26:s ledje oasit dárbbus gokčojuvvon.

Sihke mánáid- ja nuoraidceahkis lea positiiva ovdáneapmi 2010-14 áigodagas. Muhto ain váilot oahpponeavvut ollásit 26 fágas/luohkkáeahkis mánáidceahkis ja 15 fágas/luohkkáeahkis nuoraidceahki 42 fágas/luohkkáeahkis. Fágat main eai leat oahpponeavvut mánáidceahkis 2014:s, leat: Eanġalsgiella luohkkáeahkiin 5-7, Dárogiella oahppiide geain lea sámeigiella vuosttasgiellan 1, Geografiija 1-4, Historjá 1-4, Lášmmohallan 1-7 ja Biepmu ja dearvvasvuohka 5-7. Fágat main eai leat oahpponeavvut nuoraidceahkis leat: Dárogiella oahppiide geain lea sámeigiella vuosttasgiellan Eanġalsgiella ja Lášmmohallan.

2.5.2 Oahpahus julevsámegillii

Tabell 2.18 Julevsámegielaht oahpahusa oahpponeavvodilli vuodđoskuvllas 2010 ja 2014. Gokčanmearmi fágas ja luohkkáeahkis

	Gokčon	Oasit gokčon	Masá gokčon boares plánain	Áibbas uhccán/ ii mihkkege	Oktiibuot
Mánáidceahkki 2010	4	41	3	43	91
Mánáidceahkki 2014	21	9	6	55	91
Nuoraidceahkki 2010	0	3	5	34	42
Nuoraidceahkki 2014	3	3	0	36	42

Tabella 2.18 čájeha stuorra váilevašvuoda oahpponeavvuin julevsámegielaht sihke 2010 ja 2014. Lea guorahallan 91 fága/luohkkáeahki mánáidceahkis. 2010:s ledje uhccán oahpponeavvut dahje ii mihkkege 43 fágas/luohkkáeahkis mánáidceahkis. Golbma fágas/luohkkáeahkis lei dárbu masá gokčojuvvon oahpponeavvuiguin mat ledje heivehuvvon boares oahppoplánaide. Njealji fágas/luohkkáeahkis lei dárbu gokčojuvvon ja 41:s ledje oasit dárbbus gokčojuvvon.

Mánáidceahkis dilli ovdána 2010-14 áigodagas. 21 fágas/luohkkáeahkis lea dárbu gokčojuvvon ja ovccis leat oasit dárbbus gokčojuvvon. Muhto váilot oahpponeavvut ollásit 55 fágas/luohkkáeahkis. Ain váilot oahpponeavvut ollásit 36 fágas/luohkkáeahkis nuoraidceahki 42 fágas/luohkkáeahkis.

2.5.3 Oahpahus máttasámegillii

Tabell 19 Máttasámegielaht oahpahusa oahpponeavvodilli vuodđoskuvllas 2010 ja 2014. Gokčanmearmi fágas ja luohkkáeahkis

	Gokčon	Oasit gokčon	Masá gokčon boares plánain	Áibbas uhccán/ ii mihkkege	Oktiibuot
Mánáidceahkki 2010	4	23	3	61	91
Mánáidceahkki 2014	24	4	0	63	91
Nuoraidceahkki 2010	0	0	0	42	42
Nuoraidceahkki 2014	0	3	0	39	42

Tabealla 2.19 čájeha stuorra váilevašvuoda oahpponeavvuin máttasámeielas sihke 2010 ja 2014. Lea guorahallan 91 fága/luohkkáceahki mánáidceahkis. 61 fágas/luohkkáceahkis váilo ollásit dahje ledje áibbas uhccán oahpponeavvut mánáidceahkis, njealji fágas/luohkkáceahkis lei dárbu gokčojuvvon ja 23:s ledje oasis dárbbus gokčojuvvon. Nuoraidceahkis eai obba leange oahpponeavvut.

Mánáidceahkis lea ovdáneapmi 2010-14 áigodagas. Dál lea dárbu gokčojuvvon 24 fágas/luohkkáceahkis ja njealjis leat oasis dárbbus gokčojuvvon. Áin váilot oahpponeavvut 63 fágas/luohkkáceahkis, ja ain váilot oahpponeavvut ollásit 39 fágas/luohkkáceahkis nuoraidceahki 42 fágas/luohkkáceahkis.

2.5.4 Oahpahus Sámeielas nubbingiellan

Tabell 2.20 Oahpponeavvodilli vuodđoskuvlla Sámeiela nuppigiela oahpahasas 2010 ja 2014. Gokčanmearri fágas

	Gokčon	Oasit gokčon	Masá gokčon boares plánain	Áibbas uhccán/ ii mihkkege	Oktiibuot
Davvisámeigiella 2010	0	0	8	2	10
Davvisámeigiella 2014	7	3	0	0	10
Julevsámeigiella 2010	0	6	0	4	10
Julevsámeigiella 2014	10	0	0	0	10
Máttasámeigiella 2010	2	0	8	0	10
Máttasámeigiella 2014	10	0	0	0	10

Tabealla 2.20 čájeha stuorra váilevašvuodaid oahpponeavvuin sihke *Davvi-*, *Julev-* ja *Máttasámeigiella nubbingiellan* 2 fágas oahppoplánabuktosa Máhttoloktema mielde jagi 2010. Davvi- ja máttasámeiela oahpahasas fertii gávccii jahkeceahkis geavahit oahpponeavvuid mat ledje ovddiduvvon boares oahppoplána mielde. Guovtti jahkeceahkis ledje uhccán oahpponeavvut dahje ii mihkkege davvisámeiela oahpahasas. *Julevsámeigiella nubbingiellan 2:žis* ledje oasis dárbbus gokčojuvvon ođđa oahppoplána mielde guđa luohkkáceahkis, muhto ledje uhccán oahpponeavvut dahje ii mihkkege njealji luohkkáceahkis.

Jagi 2014 lea dilli sakka buorránan. Oahpponeavvodárbu lea gokčojuvvon Julev- ja Máttasámeigiella nubbingiellan 2:žis buot logi jahkeceahkis. Davvisámeielas lea dárbu gokčojuvvon luohkkácehkiin 1-7, ja luohkkácehkiin 8-10 leat oasis gealbomihttomearis gokčojuvvon ođđaovddiduvvon dahje ođđasit deaddiluvvon fáddágirjjiiguin, gihppagiiguin ja digitála materiálain. Daid lassin leat girjjit mat gokčet dárbbu masá ollásit boares oahppoplánaid mielde.

Sámedikki matriisa čájeha muđuid ahte oahpponeavvodárbu fágas *Sámeigiella nubbingiellan 3*, lea masá gokčojuvvon vuodđoskuvllas. Spiehkastagat leat *Julevsámeigiella nubbingiellan 3* luohkkáceahkis 10 ja *Máttasámeigiella nubbingiellan 3* luohkkácehkiin 8-10 main leat váilevašvuodát. Dáin leat oasis gealbomihttomearis gokčojuvvon ođđaovddiduvvon dahje ođđasit deaddiluvvon fáddágirjjiiguin, gihppagiiguin ja digitála materiálain.

2.5.5 Sámedikki oaidnu

Dát logahallan čájeha ahte lea stuorra erohusa Sámedikki prinsihpalaš oainnus sámegiela oahpahusa oahpponeavvovodilis ja oahpponeavvuid duohtadilis. Sámedikki (2014-1: 5) prinsihpalaš oaidnu lea ahte Sámi oahppiin lea seamma vuoigatvuohta go dáža oahppiinge fidnet buot oahpponeavvuid iežaset eatnigillii. Dát vuoigatvuohta ii leat ollašuvvan go sihke 2010:s ja 2014:s váilot sámegiela oahpponeavvut máŋgga fágas.

Sámediggi lea meannudettiin oahpahuslága geassemánus 2014 čujuhan dasa ahte sámi oahppiid vuoigatvuohta oahpponeavvuide iežaset oahpahusgillii ii leat sihkkarastojuvvon lágas oktan dasa gulli lánkaásahusain. Vuoigatvuohta oahpponeavvuide goappašiid dárugiellahámiin lea sihkkarastojuvvon oahpahuslágas ja vuoigatvuohta aiddostahttojuvvo ja nannejuvvo lánkaásahusas. Sámediggi lea dán sivas bivdán ahte oahpahus- ja priváhtaskuvláláhka ođasmahttojuvvo nannen dihtii sámi oahppiid vuoigatvuođa oahpahussii sámegielas ja sámegillii ja sámi kulturárvvuid vuodul, dás maiddá erenoamážit vuoigatvuođa sámi oahpponeavvuide buot fágain olles vuoddoahpahusas. (Sametinget 2014-1: 5; 2014-2: 120.)

2.6 Sámegiela oahpahusa bearráigeahčču

Sámi oahppiid vuoigatvuođat oahpahuslága mielde lea leamaš vuoruhuvvon suorgi vuoddoskuvllaid ja joatkkaoahpahusa bearráigeahččamis 2009 rájes. Máhttodepartemeanta (2009: 31) barggahii dalle Oahpahusdirektoráhttii juolludanreivves: *”berráigeahččat sihke mo fylkkagielladaid ja gielladaid čuovvulit sámi oahppiid vuoigatvuođaid oahpahuslága mielde, dan oktavuodas maiddá oahpponeavvuid fidnemis”*. Geavadis lea fylkkamánneámmáhiin ovddasvástádus bearráigeahččat sámegiela oahpahusa iežaset fylkkain.

Tabell 2.21 Fylkkamánneámmáhiid bearráigeahččut sámegiela oahpahas áigodagas 2012-15

	2012	2013	2014	2015
Oslo ja Akershus	5	0	0	0
Mátta-Trøndelága	0	0	0	1
Nordlándá	0	4	0	0
Finnmárku	0	2	1	1
Oktiibuot	5	6	1	2

Tabell 2.21 čájeha ahte fylkkamánneámmáhat čadahedje 14 bearráigeahččama sámegiela oahpahas áigodagas 2012:s gitta geassemánu 2015. Daid bearráigeahččamiid čadahedje fylkkain: Oslos ja Akershusas, Mátta-Trøndelágas, Nordlánddas ja Finnmarkkus. 13 bearráigeahču dahkkojuvvojedje vuoddoskuvllain ja okta joatkkaskuvllas.

Artihkkalii lea diđostallan sámegiela oahpahusa bearráigeahččamiid birra Oslo ja Akershusa ja viđa davimus fylkka fylkkamánniid mánáidgárde- ja oahpahusossodagain. Bearráigeahččanraporttat davimus fylkkain leat vižžojuvvon Fylkkamánniid ruovttusiidduin internehtas gos leat almmolaččat oaidnin lánkai. Oslo ja Akershus fylkkamánne lea sádden iežas fylkka bearráigeahččanraporttaid čállái. Okta bearráigeahččanraporta ii lean

almmuhuvvon go artihkal gárvvistuvvui. Das lea sáhka Mátta-Trøndelága bearráigeahččanraporttas sáme giela oahpahusa bearráigeahččamis Namdalseid gielddas geassemánu 9. beaivvi.

2.6.1 Bearráigeahčuid sisdoallu

Bearráigeahččandoaimma bajimus mihttomearri go bearráigeahččá sámi mánáid vuoigatvuođaid oahpahušlága ektui, lea sihkkarastit ahte ulbmiljoavku oažžu fállaldaga maid sáhtá gáibidit. Sámi oahppiide galgá addit vejolašvuođa olahit gelbbolašvuođa sáme gielas. Bearráigeahččamis galgá dárkkistit čuovvugo gieldda lága gáibádusaid, ja vejolaččat fuolahit ahte dili gielddas soahpá njuolggadusaid gáibádusaiguin. Láhkagáibádusat mat dárkkistuvvojit bearráigeahčus, leat válljejuvvon dan ektui makkár mearrádusat leat guovddášlepmosat vai sámi oahppit ožžot dan oahpahušfáallaldaga sáme giellii ja sáme gielas maid gielddat leat geatnegahtton addit. Láhkagáibádusat maid galgá bearráigeahččat bearráigeahčuin, leat válljejuvvon vásáhusaid vuođu maid oáččui álggahanprošeavttas Nordlánddas čakčat 2009. (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2012-3: 3)

Bearráigeahččanraporttain lea kapihtal mas čilge maid guorahallá. Vulobealde lea čoahkkáigeassu váldosárggastagain bearráigeahčus Rana gielddas Nordlánddas dannego addá buori áddejumi das mii guorahallojuvvo buot gielddain. (Nordlándda fylkkamáne 2014-1). Dasa lassin geavahuvvo bearráigeahččanraporta Guovdageainnu suohkanis (Finnmárkku fylkkamáne 2015) čájehit maid guorahallá Hálddašanguovllu siskkobeaalde. Leat erenoamážit bearráigeahččan njeallje ášši.

1. Dohkálaš vuogádat – oahpahušlága § 13-10 nubbi ladas

Gielddain lea oahpahušlága § 13-10 nuppi lađđasa mielde bajimus ovddasvástáduš das ahte skuvlajođiheaddjit juohke áidna skuvllas ollašuttet lága gáibádusaid ja geatnegasvuođaid, ja ahte sii fáallet daid bálvalusaid ja doaimmaid mat lágas čilgejuvvojit. Ollašuttin dihte gáibádusaid dohkálaš vuogádaga birra galgá skuvlaeaiggát máhttit dokumenteret:

- Ahte leat rutiinnat mat sihkkarastet ahte buohkat organisašuvnnas geain leat barggut mat leat čatnašuvvan sámi oahppiid vuoigatvuođaide, lea doarvái máhttu áššáigullelaš mearrádusaid sisdoalus ja gáibádusain
- Ahte leat rutiinnat mat sihkkarastet ahte gieldda oažžu doarvái dieđu das mii duođaid dáhpáhušvá sáme giela oahpahušas
- Ahte leat rutiinnat mo dát dieđu árvoštallojuvvojit láhkagáibádusaid ektui
- Ahte leat rutiinnat mo álggaha dárbbalaš doaibmabijuid jos boahá ovdan ahte geavat ii soaba láhkagáibádusaiguin

2. Sáme gieloahpahuš vuođoskuvllas – oahpahušlága § 6-2

Dan njealji gielddas Nordlánddas gos bearráigeahčču čadahuvvui, leat Hálddašanguovllu olggobealde. Dat eai adnojuvvo Sámi guovlun oahpahušlágas ja danne leat ráddjehusat oahpahušlága § 6-2 láhkamearrádusain mat gusto vuoigatvuođaide Sámi guovllu olggobealde,

leamaš Fylkkamánne árvvoštallamiid vuolggasadji. Sámi guovllu olggobealde lea buot vuodđoskuvlaahkásaš sápmelaččain vuoigatvuohta oažžut oahpahusa sámegeielas. Dát mearkkaša ahte gielddain lea geatnegasvuohta addit oahpahusa sámegeielas almmá beroškeahhtá joavkku sturrodagas.

Skuvlaeaiggádis galgá leat vuogádat mii sihkkarastá ahte oahpahus sámegeielas soahpá Oahppoplánabuktosiin Máhttoloktemiin – Sápmi vrd. oahpahuslága 6-4 ja oahpahuslága láhkaásahusa §§ 1-1 ja 1-11. Sámegeiela oahpahusa galgá álo čuovvut mearriduvvon fága- ja diibmojuohkima vrd. oahpahuslága § 2-2. Vuodđoskuvlla fága- ja diibmojuohkin lea oassin geatnegahtton oahpahusa ja das ii sáhte spiehkastit vrd. oahpahuslága §§ 2-1 ja 2-3.

Finnmárkku fylkkamánne lea bearráigeahččan guokte gieldda mat leat Sámegeiela hálddašanguovllu siskkobealde ja adnojuvvo Sámi guovlun. Das lea sáhka Guovdageainnus ja Porsáŋggus. (Finnmárkku fylkkamánne 2014; 2015.) Daid gielddain lea buot vuodđoskuvlaahkásaččain vuoigatvuohta oažžut oahpahusa sámegeielas ja sámegeilli oahpahuslága § 6-2 mielde. Dasa lassin lea Guovdageainnus suohkan geavahan lága vejolašvuođa ja mearridan ahte buot vuodđoskuvlaahkásaš oahppit galget oažžut oahpahusa sámegeielas.

3. Dárbbášlaš reaidut, luvvadagat ja oahpponeavvut – Oahpahuslága § 9-3

Oahpahuslága § 9-3 mielde lea skuvlaeaiggát geatnegahtton fuolahit ahte skuvllas lea dárbbášlaš reaidut, luvvadagat ja oahpponeavvut. Sámegeiela oahpahusa oktavuodas dat mearkkaša ahte lea geatnegasvuohta háhkat oahpponeavvuid mat leat heivehuvvon doaibmi oahppoplánabuktosii ja reaidut mat dahket oahpahusa/gáiddusoahpahusa vejolažžan.

4. Sámegeiela oahpahusa molssaevttolaš oahpahanvuogit - – oahpahuslága § 7-1 ásahus

Jos skuvllas eai leat heivvolaš oahpahusbargit, de lea oahppiin geain lea vuoigatvuohta oažžut oahpahusa sámegeielas, vuoigatvuohta oažžut dákkár oahpahusa molssaevttolaš vugiid mielde. Dákkár oahpahus sáhtá leat gáiddusoahpahus, intensiivaoahpahus dahje erenoamáš leairaskuvlaurrumat. Jos gáiddusoahpahus lágíduvvo, de gáibíduvvo ahte skuvlaeaiggádis leat vuogádagat mat vuhtiiváldet ovttaskas oahppi vuoigatvuodaid. Skuvlaeaiggádis lea ovddasvástádus das ahte oahpahus lágíduvvo njuolggadusaid mielde, maiddá dalle go oahppit ožžot oahpahusa gáiddusoahpahusa bokte. Lea maiddá dehálaš ahte skuvlaeaiggádis leat rutiinnat mo dat galgá fuolahit oahppiin gáiddusoahpahusa áiggis, ii unnimusat teknihkalaččat.

2.6.2 Bearráigeahčut Oslos ja Akershusas

Oslo ja Akershus fylkkamánne lea čadahan vihtta bearráigeahču sámegeiela oahpahas 2012. Dat bearráigeahčai gielddaid: Oppegård, Oslo, Rælingen, Skedsmo ja Ås (Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2012-1; 2012-2; 2012-3; 2012-4; 2012-5). Buot vihtta bearráigeahču loahpahuvojedje dainna ahte gohčui gielddaid njulget dili. Bearráigeahččanraporttain lea

čoahkkáigeassu čállosis Oahpahusdirektoráhtas Máhttodepartementii (Udir 2013-4: 19-20). Eanemus láhkarihkumat gustojit gáibádussii ráhkadit čálalaš rutiinnaid mat sihkkarastet ahte:

- gieldda oazžu doarvái dieđu das mii duodaid dáhpáhuvvá sámegiela oahpahusas
- leat rutiinnat mo dieđut árvvoštallojuvvojit láhkagáibádusaid ektui
- álggaha dárbašlaš doaibmabijuid jos bohtá ovdan ahte geavat ii soaba láhkagáibádusaiguin
- rektorii fápmuduvvon váldi dahkkojuvvo oassin fápmudahtinnjuolggadusain
- gieldda vuogádat sihkkarastá ahte oahppiin geain leat vuoigatvuohta oazžut sámegiela oahpahusa, ožžot unnimus jahkediibmologu, ahte gieldda fuolaha ahte oahppi/fuolaheaddji beassá válljet Sámegiela vuosttasgiellan dahje Sámegiela nubbingiellan
- gieldda ferte fuolahit ahte skuvllat mat geavahit Skype/interneahta gáiddusoahpahusa olis, leat stádis teknihkalaš čovdosat

Lea maid fuopmášan muhtin láhkarihkumiid mat leat čatnasan daid bearráigeahččansurggiide:

- gáibádussii ráhkadahttit čálalaš rutiinnaid mat sihkkarastet ahte buohkat geain leat barggut mat leat čatnašuvvan sami oahppiid vuoigatvuođaide, lea doarvái máhttu áššáigullelaš mearrádusaid sisdoalus ja gáibádusain
- gáibádussii ahte leat dokumentašuvdna mii čájeha ahte leat ožžon lobi mánáidceahki oahppiid váhnemiin geahpidit eará fágaid oahpahusa
- dasa ahte gieldda ferte fuolahit ahte oahppiin geain lea vuoigatvuohta oazžut oahpahusa sámegielas ja sámegillii sáhtta válljet gielaid davvisámegiela, máttasámegiela ja julevsámegiela gaskka

Direktoráhtta ii čále mangelágan oppalaš bohtosiid sámegiela oahpahusa dilis daid árvvoštallamiid vuodul Oslos ja Akershusas dannego dušše okta fylkkamánneámmát lei bearráigeahččan sámegiela oahpahusa 2012. Loahpas direktoráhtta čállá ahte: “... addojuvvon njuolgengohččumiin bohtá ovdan ahte skuvlaeaiiggádat buorebut fertet fuolahit ahte lea dárbašlaš readdut ja oahpponeavvut nu ahte oahppit, geain lea vuoigatvuohta oazžut sámegiela oahpahusa, ožžot dákkár oahpahusa dán meari mielde maid galget oazžut.” (Udir 2013: 25.)

2.6.3 Bearráigeahčut Nordlánddas

Leat čadahuvvon njeallje bearráigeahču sámegiela oahpahusas Nordlándda fylkkas. Visot bearráigeahčut álggahuvvojedje 2013 ja loahpahunvvojedje 2014. Lea bearráigeahččan gielddaid: Rana, Narviika, Evenášši ja Saltdal. (Nordlándda fylkkamánne 2014-1; 2014-2; 2014-3; 2014-4).

Nordland bearráigeahčuoid bohtosat

Fylkkamánne fuopmášii láhkarihkumiid sámegiela oahpahusas buot njealji gielddas maid bearráigeahččai. Unnimus láhkarihkumat ledje Evenáššis mii ii sihkkarastán sami oahppiid vuoigatvuođa oazžut njuolggadusas mearriduvvon fága- ja diibmojuogu, iige unnimus jahkediibmologu.

Eará gielddain ii lean dohkálaš vuogádat fuopmášit, árvvoštallat ja čuovvolahttit ahte vuhtiiváldá oahpahuslága gáibádusaid sámegiela oahpahas. Narviikka gieldda iige sihkkarastán sámi oahppiid vuoigatvuoda oážžut njuolggadusas mearriduvvon fága- ja diibmojuogu, iige unnimus jahkediibmologu. Skuvlaeaigádis ii lean čálalaš soahpamuš gáiddusoahpahusfáluheadjiin mas čilgejuvvui ovddasvástádus oahppoplánagáibádusain, árvvoštallamis, oahpaheaddjigelbbolašvuodas, oahpahas organiseremis ja raporteremis skuvlaeaigádi.

Saltdal gieldda ii deavdán oahpahuslága § 6-2 dannego ii juohkán dieđu das ahte lea vuoigatvuodta válljet sámegielain: davvi-, julev- ja máttasámegielas. Vuoigatvuodta oážžut oahpahas sámegielas ii ollašuvvan dan meari mielde maid lágas ja njuolggadusas gáibiduvvo.

Gielddaide bođii gáibádus njulget mánggaid meattáhusaid ja váilevašvuodaid áigemeari siskkobealde. Gáibádus lei ahte galgá ásaht ja doibmiibidjat čálalaš, dohkálaš vuogádaga mii lea heivvolaš árvvoštallat ahte gáibádusat oahpahuslágas oktan lánkaásahusain leat ollašuvvan, ja galgá dan oktavuodas fuolahit ahte:

- leat rutiinnat mat sihkkarastet ahte buohkat organisašuvnnas geain leat barggut mat leat čatnašuvvan sámi oahppiid vuoigatvuodaid, lea doarvái máhttu áššáigullelaš mearrádusaid sisdoalus ja gáibádusain
- leat rutiinnat mat sihkkarastet ahte skuvlaeaigát oážžu doarvái dieđu das mii duodaid dáhpáhuvvá sámegiela oahpahas
- leat rutiinnat mo diehtolonuhallan árvvoštallojuvvo lánkagáibádusaid ektui
- leat rutiinnat mo álggaha dárbbalaš doaibmabijuid jos boahdá ovdan ahte geavat ii soaba lánkagáibádusaiguin

Gielddat galget maid sihkkarastit ahte vuoigatvuodta oážžut sámegiela oahpahas vuoddoskuvllas duohtandahkkojuvvo, ja galget dan oktavuodas:

- ásaht rutiinnat mat sihkkarastet ahte jahkasaš diehtujuohkinreive fága- ja diibmojuohkima birra dahkkojuvvo dovddusin ja čuvvojuvvo
- ásaht rutiinnat mat sihkkarastet ahte sámi oahppit ožžot unnimus jahkediibmomeari, ja ráhkada ja doibmiibidjá rutiinna mii bearráigeahččá dan
- ásaht rutiinnat mat sihkkarastet ahte oahpahas sisdoallu álo soahpá doaibmi oahppoplánabuktosiin
- ásaht rutiinnat mat sihkkarastet ahte váhnemat ja/dahje oahppit sáhttet válljet oahpahas gielain (davvi-, julev- ja máttasámegielas).

Dasa lassin galget gielddat sihkkarastit ahte vuhtiiváldá vuoigatvuoda oážžut molssaevttolaš oahpahasvugiid, ja fertejit dan oktavuodas ásaht rutiinnat mat sihkkarastet váhnemiid mielváikkuheami go ráhkada molssaevttolaš oahpahasfálaldagaid.

2.6.4 Bearráigeahčut Finnmárkkus

Leat čadahuvvon njeallje bearráigeahču sámegiela oahpahas Finnmárkku fylkkas: Áltá vuoddoskuvllain, Áltá joatkkaskuvllas, Leavnja skuvllas Porsáŋgu gielddas, Guovdageainnu mánáidskuvllas ja Guovdageainnu nuoraidskuvllas. (Finnmárkku fylkkamáne 2013-1; 2013-2; 2014; 2015). Bearráigeahččamat Finnmárkkus čuvvot seammá mále go bearráigeahččamat máddeleappos, muhto spiehkastit bearráigeahččamiin Oslos/Akershusas ja Nordlándas go ii leat fuopmášan ovttaga lánkarihkuma.

Álttá gieldda vuodđoskuvllat

Fylkkamánne árvvoštallamat dilis Álttá gieldda vuodđoskuvllain leat oppalaččat positiivvat. Fylkkamánne loahppabohtosis daddjuvvo ahte: “Álttá gielddas lea dohkálaš vuogádat árvvoštallat ja čuovvulit ahte oahpahušlága gáibádusat sámegiela oahpahussii vuhtiiváldojuvvojit.” Ii leat fuopmášahtán láhkarihkkomiid, iige leat gohččon gieldda njulget maidege.

Joatkagis Fylkkamánne konkludere ahte Álttá gielddas leat buorit rutiinnat struktuvrra ja proseassa hárrái iežas kvalitehtaárvvoštallanvuogádagas. Struktuvrakvalitehta mihtilmas áššit leat movttiidahtton ja gelbbolaš oahpaheaddjit geain lea gelbbolašvuolta sámegielas. Gielddas lea báikkálaš oahpahuš sámegielas buot skuvllain. Das lea sáhka oahppiin Álttá vuodđoskuvllain geat háliidit oahpahuš sámegielas. Gielddas lea muitalan ahte sidjiide leat bohtán gažaldagat molssaevttolaš oahpahuš birra ja dan lea fállan jiena ja gova bokte. Fylkkamánne oaidná ahte gielddas lea vuogádat mainna lágida molssaevttolaš oahpahušvugiid ja dain lea iešguđetlágan čovdosat mat fuolahit ahte ovttaskas oahppit ožžot molssaevttolaš oahpahušfálaldaga.

Eará áššit mat leat mielddisbuktán positiiva árvvoštallama lea ahte gielddas leat diehtjuohkinrutiinnat mainna juohká dieđu sámegiela oahpahuš vuogatvuodas fuolaheaddjiide ja oahppiide. Gielddas lea diehtjuohkinreive mii juhkojuvvo fuolaheaddjiide juohke jagi ovdalgo skuvla álgá. Eará ovdamearka lea ahte Álttá gieldda fállá oahpahuš sámegillii oahppiide Gorravári skuvllas. Dan lea Álttá gielddastivra mearridan. Goalmmát ovdamearka lea ahte lea ásahan fierpmádaga buot sámegieloahpaheaddjiide gielddas. Oahpaheaddjit deaivvadit dábalaš bargoaiggis, ja daidda lea várrejuvvon resursa čadahit fásta, mánnosaš čoahkkimiid. Fierpmádat lea ráhkadan plánabuktosa maid skuvllat geavahit sámegiela oahpahušas. Dát lea, Fylkkamánne bearráigeahččanraportta mielde, buorre ja dehálaš bargu masa skuvlaeaiggát leat várren resurssaid.

Leavnnja skuvla – Porsáŋgu gielddas

Fylkkamánne lea bearráigeahččan sámegiela oahpahuš Leavnnja skuvllas Porsáŋgu gielddas. Gieldda lea Hálddašanguovllus ja adnojuvvo Sámi guovlun oahpahuš lága mielde. Danne leat gieldda vuodđoskuvllat geatnegahtton fállat oahpahuš sámegillii ja sámegielas (oahpahušlága § 6-2).

Bearráigeahččanraporttas čilgejuvvo ahte árvvoštallamat leat dahkkon unnimusgáibádusaid ektui mat leat biddjon Hálddašanguovllu gielddaide. 1. Galgá čuovvut Sámi oahppoplána. 2. Fága- ja diibmojuohkinplána lea čatnašuvvi. 3. Skuvla fállá sámegiela vuosttasgiellan ja nubbingiellan.

Bearráigeahččanraportta árvvoštallamat leat aivve positiiva. “Dokumentašuvdna čájeha ahte fállá oahpahuš sámegielas ja sámegillii buot ceškiin, ja skuvllas leat rutiinnat mo sihkkarastit oahppiid vuogatvuodaid giellaválljemiidda ja giellamolssaeavttuide go sirdašuvvet mánáidceahkis nuoraidceahkkái. Dán Fylkkamánne árvvoštallá duodastussan dasa ahte Leavnnja skuvla fállá sámegiela vuosttas dahje nubbingiellan oahppiide skuvllas. Skuvla čájeha iežas dokumentašuvnnas jahkebealleplánaid ja jahkeplánaid mas sámi oahppoplána lea mearrideaddjin ja fágaide vuodđun. Vuostáiváldon dokumentašuvdna čájeha ahte skuvla geavaha dohkkehuvvon oahpponeavvuid ja/dahje eará oahpponeavvuid mat leat heivehuvvon Máhttolokten Sápmai. Oahppit ožžot oahpahuš sámegielas ja/dahje sámegielas Sámi oahppoplána mielde ja árvvoštallojuvvojit gealbomihttomeriid hárrái ovttaskas fágain.

Oahppit leat juhkkoujvovon sierra sámegeielat luohkáide sihke mánáid- ja nuoraidceahkis ja čuvvot doaibmi fága- ja diibmojuohkinplána.

Gáibiduvvo ahte oahpaheaddjiin geat oahpahit, galgá leat áššáigullelaš ja dohkkehuvvon gelbbolašvuohta. Vuostáiváldon dokumentašuvdna čájeha Leavnnja skuvlla oahpaheaddjiin leat dan, ja dan vuodul Fylkkamánne árvvoštallá ahte Porsáŋggu gielda ollašuhtá láhkagáibádusa. Skuvllas leat geavahan láhkai dohkálaš oahppomateriála/oahpponeavvut, ja ollašuhtá oahpahuslága § 9-3 mas daddjo: “Skuvllas galget leat dárbblaš reaidut, luvvadagat ja oahpponeavvut”.

Fylkkamánne čujuha oahpahuslága § 13-10:i vuogádaga birra. Porsáŋggu gielddas galgá leat vuogádat man mielde heive árvvoštallat ollašuvvet go oahpahuslága ja láhkaásahusaid gáibádusat. Vuogádatgáibádus mielddisbuktá gáibádusa ahte leat gulahallan- ja ovttasbargorutiinnat skuvlaeaggáda ja skuvllaid gaskkas organisašuvnnas. Rutiinnat mearkkašit dás mii galgá dahkkoujvovot, gii galgá dahkat dan, mo dan galgá dahkat ja goas galgá dahkkoujvovot. Dokumentašuvnna vuodul Fylkkamánne oaivvilda ahte Porsáŋggu gielddas lea dohkálaš vuogádat mii lea doarvái nanus fuopmášit láhkarihkumiid.

Fylkkamánne oaivvilda ahte Porsáŋggu gielda ja Leavnnja skuvla lea jáhkehahti vuogi mielde čájehan ahte lámčēt dili nu ahte oahppit ožžot sámi oahpahusa, iige leat bohtán ovdan mihkkege mii čujuhivčče dasa ahte lámkarihkun lea dápáhuvvan.

Guovdageainnu mánáidskuvla ja Guovdageainnu nuoraidskuvla

Fylkkamánne lea bearráigeahččan sámegeiela oahpahusa Guovdageainnu mánáidskuvllas ja Guovdageainnu nuoraidskuvlla Guovdageainnu suohkanis 2015. Suohkan lea Hálddašanguovllus ja adnojuvvo Sámi guovlun oahpahuslágas. Danne suohkana vuodđoskuvllat leat geatnegahtton fállat oahpahusa sihke sámegeielas ja sámegeilli (oahpahuslága § 6-2).

Bearráigeahččanraportta árvvoštallamat leat aivve positiivvat. Dokumentašuvdna čájeha ahte fállá oahpahusa sámegeielas ja sámegeilli, ja oahpahusa dárogilli ja dárogeielas juohke ceahkis vuodđoskuvllas. Skuvllain leat rutiinnat mo sihkkarastit oahppiid vuogiatvuodaid giellaválljemiidda ja giellamolssaeavttuide go sirdašuvvet mánáidceahkis nuoraidceahkkái. Skuvllat čájehit iežaset dokumentašuvnnas jahkeballeplánáid ja jahkeplánáid mas sámi oahppoplána gealbomihttomearri lea mearrideaddjin ja fágaide vuodđun. Dát gusto sihke Sámegeilli vuosttasgiellan ja Sámegeilli nubbingiellan. Goappašat skuvllat leat sádden dokumentašuvdnan báikkálaš oahppoplánáid Sámegeielas vuosttasgiellan. Vuostáiváldon dokumentašuvdna čájeha maid ahte skuvllat geavahit dohkkehuvvon oahppogirjiid ja/dahje eará oahpponeavvuid mat leat heivehuvvon Máhttolokten Sápmai. Oahppit ožžot oahpahusa sámegeielas ja/dahje sámegeielas Sámi oahppoplána mielde ja árvvoštallojuvvojit gealbomihttomeriid hárrái ovttaskas fágain. Danin Fylkkamánne árvvoštallat ahte oahppit čuvvot Sámi oahppoplána skuvllain Guovdageainnu suohkanis. Fylkkamánne oaivvilda aldis leat doarvái dokumentašuvnna mii čájeha ahte skuvllat čuvvot doaibmi fága- ja diibmojuohkinplána.

Dokumentašuvdna čájeha ahte oahpaheaddjiin Guovdageainnu mánáidskuvllas ja Guovdageainnu nuoraidskuvllas lea dárbblaš gelbbolašvuohta ja dan vuodul árvvoštallá Fylkkamánne ahte Guovdageainnu suohkan sihkkarastá ahte lámkagáibádus ollašuvvá. Skuvllas leat geavahan lámkai dohkálaš ja dohkkehuvvon oahppomateriála/oahpponeavvut.

Fylkkamánne árvvoštallá maid dili Guovdageainnu suohkanis vuogádatgáibádusa ektui oahpahuslága § 13-10. Vuogádatgáibádus mielddisbuktá gáibádusa ahte leat gulahallan- ja

ovttasbargorutiinnat skuvlaeaiggáda ja skuvllaid gaskkas organisašuvnnas. Rutiinnat mearkkašit dás mii galgá dahkkojuvvot, gii galgá dahkat dan, mo dan galgá dahkat ja goas galgá dahkkojuvvot. Dokumentašuvnna vuodul Fylkkamánne oaivvilda ahte Guovdageainnu suohkanis lea dohkálaš vuogádat mii lea doarvái nanus fuopmášit láhkarihkumiid.

Álttá joatkkaskuvla

Áigodagas 2012 gitta geassemánu 2015 lea čadahuvvon bearráigeahčču sámegeiela oahpahas ovtta joatkkaskuvllas Norggas. Lea dahkon Álttá joatkkaskuvllas maid Finnmárkku fylkkagiela eaiggáda. Bearráigeahččamis dárkkistii dokumeanttaid ja jearahalai čoavddaolbmuid ja oahppiid. Dán bearráigeahččama láhkavuodđu lea earáláhkai go eará bearráigeahččamiin dannego das árvvoštallá oahpahusa oahpahaslága § 6-3 ektui mas daddjo ahte: “Sápmelaččain joatkkaskuvllain lea riekti oážžut oahpahusa sámegeielas. Departemeanta sáhtá mearridit láhkaásahusaid molssaevttolaš oahpahasvugiide go oahpahusa ii sáhte fállat skuvlla iežas oahpaheddjiiguin.” Fylkkamánne árvvoštallan čájeha ahte Álttá joatkkaskuvla ollašuhtá dán láhkaparagráfa sámi oahppiid oahpahas ja skuvllas leat buorit rutiinnat čadahit oahpahusa sámegeielas.

2.7 Hástalusat ja ávžžuhusat

Dán artihkkalis lea bohtán ovdan ahte oahpahas sámegeielas vuodđoskuvllas ja joatkkaoahpahas leat muhtin hástalusat. Oahppiidlohku geat ožžot oahpahusa Sámegeielas vuosttasgiellan geahppána sihke vuodđoskuvllas ja joatkkaoahpahas. Vuodđoskuvllas lea dát geahppáneapmi dáhpáhuvvon nu guhká ahte sáhtá gohčodit dan treandan. Joatkkaoahpahas lea menddo árrat diehtit sihkarit leago treanda.

Oahppit geat ožžot oahpahusa Sámegeielas vuosttasgiellan vuodđoskuvllas, ožžot dábálaččat maiddá oahpahusa eará fágain sámegeillii. Dattetge lea nu ahte oahppiidlohku geat ožžot oahpahusa Sámegeielas vuosttasgiellan, muhto eai oaččo oahpahusa eará fágain sámegeillii, lea lassánan. Ii leat vejolaš dadjat mas dát lassáneapmi bohtá. Dáid áššiid galggašii guorahallat dárkileappot.

Oahppiidlohku geat ožžot oahpahusa Sámegeielas nubbingiellan vuodđoskuvllas orrot stáđasmuvvamin, muhto vuollegeappo dásis go ovdal. Nannen dihte sámegeielaid ealáskahttima galggašii leat mihttomearri ahte dát oahppiidlohku lassána.

Joatkkaoahpahas lea oahppiidlohku Sámegeielas nubbingiellan lassánan. Dát lea positiiva ovdáneapmi. Galggašii dattetge guorahallat buorebut heitetgo oahppit geat leat lohkan Sámegeiela nubbingiellan vuodđoskuvllas, oahppamis sámegeiela joatkkaoahpahas. Artihkkalis leat bohtán ovdan áššit mat čujuhit dasa, ja danne galggašii dutkat vejolaš sivaid buorebut.

Sámegeiela oahpahas dilli skuvllas sáhtá leat gitta guovtti eará áššis maid lea guorahallan dán artihkkalis: Oahpponeavvodilli sámegeielat oahpahas ja oahpahas sámegeielas, ja fylkkamánniid bearráigeahčut sámegeiela oahpahas. Vaikko oahpponeavvodilli vuodđoskuvllas lea buorránan manimus njeallje jagi, de leat ain stuorra váilevašvuodát. Bearráigeahččamiin Oslos ja Akershusas ja Nordlánddas bohtet láhkarihkumat ovdan ja sámi oahppiid vuoigatvuohta oážžut oahpahusa sámegeielas ii ollašuvvan. Njeallje bearráigeahččama Finnmárkkus čájehit ahte golbma gieldda ja okta joatkkaskuvla čadahit

sámegeiela oahpahusa dohkálaš vuogi mielde. Eará fylkkain ii leat bearráigeahččan sámegeiela oahpahusa. Datge lea miellagiddevaš gávnnus.

Gálddut

Finnmárkku fylkkamáne 2013-1: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : SAMISKE TILSYN : Alta kommune. Beivemearri 09.08. 2013.

Finnmárkku fylkkamáne 2013-2: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : SAMISKE TILSYN : Finnmark fylkeskommune : Alta videregående skole. Beivemearri 09.12.2013.

Finnmárkku fylkkamáne 2014: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : OPPLÆRING : Porsanger kommune – Lakselv skole. Ii leat beivemearri. Bearráigeahččan álggahuvvon 07.01.2014

Finnmárkku fylkkamáne 2015: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : OPPLÆRING : Kautokeino kommune – Kautokeino barneskole og Kautokeino ungdomsskole. Ii leat beivemearri. Bearráigeahččan álggahuvvon 02.02.2015

Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2012-1: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : SAMISKE ELEVERS RETTIGHETER ETTER OPPLÆRINGSLOVEN : Oppegård kommune. Beivemearri 08.05.2012.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2012-2: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : SAMISKE ELEVERS RETTIGHETER ETTER OPPLÆRINGSLOVEN : Oslo kommune. Beivemearri 16.06.2012.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2012-3: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : SAMISKE ELEVERS RETTIGHETER ETTER OPPLÆRINGSLOVEN : Rælingen kommune. Beivemearri 04.05.2012.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2012-4: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : SAMISKE ELEVERS RETTIGHETER ETTER OPPLÆRINGSLOVEN : Skedsmo kommune. Beivemearri 08.05.2012.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus 2012-5: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : SAMISKE ELEVERS RETTIGHETER ETTER OPPLÆRINGSLOVEN : Ås kommune. Beivemearri 08.05.2012.

GSI (2014): Grunnskolens informasjonssystem på internett (Vuodđoskuvlla diehtujuohkinvuogádat internehtas). Lohkkojuvvon 01.12. 2014. Online: <https://www.wis.no/gsi/tallene>

Máhttodepartemeanta 2009. *TILDELINGSBREV TIL UTDANNINGSDIREKTORATET FOR BUDSJETTÅRET 2009*. Lohkkojuvvon 24.04.2015. Online: <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/brev/endeling-tildelingsbrev-udir-2009.pdf?id=2181970>

Nilsson Valkeapää, Susanna 2015: Åarjel-saemiej skuvle rektor. Telefuvdnaságastallan 23.06. 2015.

Nordlánda fylkkamáne 2014-1: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : SAMISKE ELEVERS RETTIGHETER ETTER OPPLÆRINGSLOVEN : Rana kommune. Beivemearri 18.07.2014.

Nordlánda fylkkamáne 2014-2: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : SAMISKE ELEVERS RETTIGHETER ETTER OPPLÆRINGSLOVEN : Narvik kommune. Beivemearri 27.03.2014.

Nordlánda fylkkamáne 2014-3: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : SAMISKE ELEVERS RETTIGHETER ETTER OPPLÆRINGSLOVEN : Evenes kommune. Beivemearri 27.03.2014.

Nordlánda fylkkamáne 2014-4: ENDELIG TILSYNSRAPPORT : SAMISKE ELEVERS RETTIGHETER ETTER OPPLÆRINGSLOVEN : Saltdal kommune. Beivemearri 19.03.2014.

NRK 2015: *Velger bort samisk for å oppnå bedre karakterer.* Odasreportáša NRK Sámis cuoŋománu 11. beivvi 2015. Lohkkojuvvon 10.05. 2015. Online: <http://www.nrk.no/sapmi/velger-bort-samisk-for-a-oppna-bedre-karakterer-1.12355010>

Oahpahušláhka: *Láhka 1998-07-17 nr 61: Láhka vuodđoskuvlla ja joatkkaoahpahusa birra (oahpahušláhka).* Norgga ráđdehusa ruovttusiiddus interneahatas. Lohkkojuvvon: 13.11.2014. Online: <https://www.regjeringen.no/se/dokumenter/lahka-vuoskuvlla-ja-joatkkaoahpahusa-bi/id213315/>

Sámediggi 2014-1: Sámedikki oahpponeavvoráhkadeami doaibmaplána 2015-2018. Sámediggi. Kárášjohka.

Sámediggi 2014-2: Čoahkkingirji 02/14 Sámedikki dievasčoahkkimis. Ášši 20/14. Sámediggi. Kárášjohka.

Sámediggi 2015: Sámedikki matriisa oahpponeavvuin jagi 2014. Beivemearri 19.02.2015. Sáddejuvvon e-poasttas Sámedikki hálddahusas 13.05.2015.

Sámediggi et al 2010: Tiltak for å effektivisere utviklingen og produksjon av samiske læremidler. Rapport fra arbeidsgruppe sammensatt av Sametinget, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet. Lohkkojuvvon: 10.12.2014. Online: <http://www.samediggi.no/content/download/6425/59173/version/1/file/Tiltak+for+%C3%A5+effektivisere+utvikling+og+produksjon+av+samisk+l%C3%A6remidler.pdf>.

Sámi joatkkaskuvla Kárášjogas 2014: Oassi skuvlla jahkediedáhusas oahpahušdirektoráhtii jagi 2014 ovddas. Sáddejuvvon čállái rektoris Synnøve Solbakken-Härkösis e-poasttas 18.05.2015.

Todal, Jon 2011: «Duodalaš njiedjan fágas sámegeiella nubbingiella». Broderstad, Else Grete, Magritt Brustad, Johan Ailo Kalstad, Paul Inge Severeide ja Jon Todal (doaim.): *Sámi logut muitalit 4 : Čielggaduvvon sámi statistihkka 2011.* s, 19-44. Sámi allaskuvla. Guovdageaidnu.

Todal, Jon 2012: «Sámegeiella mánáidgárddiin ja skuvllain 2011/12». Broderstad, Else Grete, Magritt Brustad, Kevin Johansen, Paul Inge Severeide ja Jon Todal (doaim.): *Sámi logut muitalit 5 : Čielggaduvvon sámi statistihkka 2012.* s, 102-116. Sámi allaskuvla. Guovdageaidnu.

Udir 2013-1: *Sámegiella vuosttasgiellan oahppoplána*. s, 2.
Oahpahusdirektoráhtta. Oslo. Lohkkojuvvon 10.11.2014. Online:
<http://www.udir.no/kl06/SFS1-04/Hele/Formaal/> Sámegillii:
<http://www.udir.no/kl06/sfs1-04/Hele/Formaal/?lplang=sme>

Udir 2013-2: *Sámegiella nubbingiellan oahppoplána*. s, 4-6.
Oahpahusdirektoráhtta. Oslo. Lohkkojuvvon 10.11.2014. Online:
<http://www.udir.no/kl06/sas1-04/Hele/Kompetansemaal/?lplang=sme>

Udir 2013-3: *Fagvalet til elevane i videregående opplæring skoleåret 2012/13*.
Oahpahusdirektoráhtta. Oslo. Lohkkojuvvon: 14.05.2015. Online:
http://www.udir.no/globalassets/upload/forskning/2015/fagval_vgo_2012_2013.pdf

Udir 2013-4: *Oppsummering av Fylkesmennenes tilsyn i 2012*. Čálus
Oahpahusdirektoráhttas Máhttodepartementii cuoŋománu 24. b. 2013.
Oahpahusdirektoráhtta. Oslo. Lohkkojuvvon: 15.04. 2015. Online:
http://www.udir.no/Upload/Tilsyn/Oppsummering_fylkesmennenes_tilsyn_2012.pdf

Udir 2014: *Fagvalet til elevane i videregående opplæring skoleåret 2013/14*.
Oahpahusdirektoráhtta. Oslo. Lohkkojuvvon: 14.05.2015. Online:
<http://www.udir.no/Tilstand/Analyser-og-statistikk/vgo/Fagvalg-i-videregaende-opplaring/Fagvalet-til-elevane-i-vidaregaende-opplaring-skolearet-201415/>

Udir 2015-1: Logahallan oahppiidloguin geain lea oahpahus sámegielas dahje sámegillii Norgga vuoddoskuvllain ja joatkkaoahpahusas. Juhkkojuvvon sámegielaide ja oahpahusvariánttaide gielddaid ja fylkkadásis. Sáddejuvvon e-poasttas Oahpahusdirektoráhta hálddahas 12.05.2015.

Udir 2015-2: *Fagvalet til elevane i videregående opplæring skoleåret 2014/15*.
Oahpahusdirektoráhtta. Oslo. Lohkkojuvvon: 14.05.2015. Online:
<http://www.udir.no/globalassets/upload/forskning/2015/fagval-i-vgo-2014-2015.pdf>